

IVSTI LIPSI
POLITICORVM
*Gymnasium
Archibis* SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI SEX.

Qui ad Principatum maximè spectant.

Additæ NOTÆ auctiores, tum & DE VNA
RELIGIONE liber.

Omnia postremò Auctor recensuit.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Balthasarem Moretum, & Viduam
Ioannis Moreti, & Io. Meursium.

M. DC. XXIII.

*Cum Privilegiis Casareo & duorum Regum,
& Principum Belgarum.*

IVSTITI
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI SEX.
T Y P O G R A P H E,
Q V I S Q V I S E S,
R O G A M V S,

Ne absque nostro arbitrio aut iussu hac recedas.

*Minuta quadam hic servauimus, in Punctis, In-
teruallis, Notulis, Verborum discriminibus,
haud facile per te seruanda: sed qua neglegi ta-
men aut inuerti sine noxa Operis non possunt.*

3
I M P E R A T O R,
R E G E S,
P R I N C I P E S,

MPLVM & illustre
vestrum munus est,
quod sustinetis. Quid
maius inter homines,
quàm vnum præesse
pluribus; leges & ius-
ta ponere; maria, ter-
ras, pacem, bellâ mo-
derari? Diuinitas quædam videtur hæc di-
gnitas: & est profectò, si salutariter atque
ex vsu publico administratur. Sed hoc
quàm arduum sit, cum ratio nos docet,
tum exempla. Illam si inspicimus; quan-
tæ molis ab vno capite tot capita coërce-
ri, & vniuersam illam multitudinem, in-
quietam, discordem, turbidam, leniter
redigi sub commune quoddam Obe-
dientiæ iugum? Si hæc; quàm pauci ab
omni æuo reperti, qui laudabiliter hoc
munere functi & defuncti? Nimirum ma-
ius quiddam est quàm imperiti suspicen-
tur,

DE CONSILIO ET FORMA NOSTRI OPERIS.

Finis huius scripti.

Prisci quoque in hac materie:

Sed non tam presc.

Nec tam nobis apte.

Novitij plerique futiles.

Machiauellus argutus:

VIS QVIS es Lector, paululum in vestibulo hoc siste. Non diu te morabor, nec ambitiosè addam muneri meo pompam: saltem Consilium instituti operis nosce, & eius Formam. Quod nunc tibi damus, POLITICA esse vides. in quibus hoc nobis consilium, ut quemadmodum in Constantiâ cives formauimus ad patiendum & parendum; ita hic eos, qui imperant, ad regendum. Quod fecisse ante me alios nihil abnuo: & eximie fecisse. in primis illos veteres: inter quos Plato præcellunt & Aristoteles: sed hic magis, Quo minor est, quisquis maximus est hominû.

Sed hi tamen de Repub. vniuersâ & communiter scripserunt: ego velut partem aliquam magni huius agricolendam mihi sumpsi, PRINCIPATVM. Quod ipsum et si inter veteres suauissimus scriptorum Xenophon fecit: tamen parum profectò, si verum amas, distinctè aut plenè. & addo, quod in priscis aut barbaris illis ritibus, haud vsquequaque conuenienter ad hoc auum.

Nam qui nuper aut herè id tentarunt, non me tenent aut terrent. in quos, si verè loquendum est, Cleobuli illud vetus cõueniat: Ἀμαρτία τὸ πλεον μέρϑ, λόγων τε πλῆθος. Laert. in Cleob.

Inscitia in plerisque, & sermonum multitudo. Nisi quòd vnius tamen Machiaueli ingenium non contemno,

temno, acre, subtile, igneum: & qui utinam Principem suum rectà duxisset ad templum illud Virtutis & Honoris: sed nimis sapè deflexit, & dum commo- di illas semitas intentè sequitur, aberrauit à regiâ hac viâ. Cum veniâ igitur nos quoque hac scribimus: præsertim alio quodam & nouo planè modo. Nam inopinatum quoddam stili genus instituimus: in quo verè possim dicere, omnia nostra esse, & nihil. Cum enim inuentio tota & ordo à nobis sint, verba tamen & sententias variè conquisuimus à scriptoribus priscis. idq; maximè ab Historicis: hoc est, ut ego censeo, à fonte ipso Prudentiæ Civilis. Nec huc ambitio nos aut nouitatis ventus impulit (ingenuè id testor:.) sed tuus fructus. Quid utilius potui, quàm tot sententias in vnum conducere; pulchras, acres, & ita me salus amet, ad salutem natas generis humani? Nam quòd ego eadem dicerem: ecquando mihi eadem vis aut fides? Vi in vno aliquo telo aut gladio multum interest, à quâ manu veniat: sic in sententiâ, ut penetret, valdè facit robuste alicuius & receptæ auctoritatis pondus. Atqui ea veteribus adest. Nec verò nudas aut sparsas sententias dedimus; ne diffuerent, & esset, quod dicitur, Arena sine calce: sed eas aut inter se haud indecenter vinximus, aut interdum velut cemento quodam commisimus nostrorum verborum. Ad summam, ut Phrygiones è varij coloris filo vnum aliquod aulaum formant: sic nos è mille aliquot particulis vni forme hoc & coherens corpus. Quod ipsum figuris etiam & vario sermonis ductu ornare ausus sum: ut non colorem solum haberet, sed quasi spiritum

Sed sæpè prauus.

Forma noua nostri operis.

Concinnata ab alijs.

Maximè ab Historicis.

Vsum hoc habet.

Et fidem.

Centonem quendam fecimus.

Sueton. Calig.

Figuras verborum sententiarumq; misceimus.

B

5

me deus amet, genus: sed nimis per hæc dissidia ciuilia crebrum. Referunt pleraque omnia ad vnum hoc euum: & quæ nos communiter diximus, sic volunt accipi quasi in Titium aut Seium dicta. Imò vates etiam agunt, non lectores: nec sumunt à nobis sensum, sed adferunt, & mentem aliquam adfingunt ex suâ mente. O angues, ô viperæ Fugio vos, fugio: & tamen vix effugio. nam quid hîc remedijs nisi fortè à votis: quæ ab imo pectore concipio. Abite à me Ophiogenes, abite Psylli, nati venena tantùm ex-fugere librorum. Vos contra adeste mites & candidi, qui parati non impellere lapsantem, sed benignâ potiùs aliquâ interpretatione leuare. Nam ego me labi & errare, non posse solum fateor, sed debere. Nonne homo sum? nonne eger sum? vt nihil mirum, si in tam diutino isto languore (per eum hæc scripsimus) memoria etiam & iudicium langucant alibi aut vacillent. Sed valebit hoc mihi, spero, ad veniam, imò & ad gratiam. quoniam

Vt esse Phœbi dulcius lumen solet

Iam iam cadentis:

sic nostra debent abeuntium scripta.

Nos detestamur.

Iuari volumus:

Et debemus in hoc morbo.

Seneca
Troas.

ORDO

15
ORDO ET INDEX
LIBRORVM
SINGILLATIM ET
CAPITVM.

LIBER PRIMVS.

DICENDA proponit. Duces duos sine directores dat ad Vitam ciuilem, Virtutem cum Prudentiâ. Vtriusque naturam, & qua annexa, explicat: & vniuersa operi substernit fundamenta. Seriem Capitum hanc habet.

1. SCOPVS & materies mei scripti. Vita ciuilis definita. Virtus communiter laudata. 11. Pietas Virtutis prima pars. definita ea, & diuisa in Sensum ac Cultum. Hic de Sensu dictum. 111. De altero Pietatis Membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus. Pluria ad Religionem monita. 1v. Factum, appendix Pietatis. Quid illud, & à quo sit? quam vim habeat, & quem vsum? v. Etiam Conscientia, Pietatis lacinia. Definitio eam, diuido. tormentum eius, si mala, ostendo: quietem, si pura. vi. Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuersalia ad hanc præcepta. vii. Ad Prudentiam transitum, qui Rectorum alter. Necessitas eius ostensa. Definitio posita, & exposita. Partes eius, & utilitas. 1ix. Quid gignat Prudentiam? Vsum esse, & Memoriam. Quid ea vtraque? Vis & firmitudo illius prælata: sed raritas & difficultas item ostensa. 1x. Memoria rerum, siue historia, fructus. Facilem hanc, ad Prudentiam, viam: etiam ad Probitatem. x. Appendix de Doctrinâ, qua vtrique rectori utilis. Quis legitimus vsus eius, finis, modus.

LIBER SECVNDVS.

DISTINCTE ad rem venit. Imperia partitur, Principatum præfert, & definit. Virtutes ei adtribuit, & seorsim præcipuas ponit. Seriem Capitum hanc habet.

1. DE Imperio vniuersè dictum. eius necessitas in Societate ostensa, & fructus. 11. Diuisio Imperij. Principatus, prima & optima eius pars: id variis argumentis ostensum. 111. Principatus definitio. per partes declaratio. & primùm, vtrius sexus ille sit? 1v. Quomodo capiendus Principatus? duos legitimos modos esse, Electionem & Successionem. & de vtrâque aliquid disertum. v. Initia Principatum plerumque laudabilia: sed id non satis. Perseuerandum esse. vi. Quis finis, quò actiones omnes Princeps dirigat? Bonum publicum id esse, & seponenda priuata. vii. De viâ rectâ quam Princeps ingrediatur: & primùm de Virtute. ostensum hanc ei, suâ causâ, necessariam. 11x. Subditorum etiam causâ Principi virtutem induendam, & ipsi instillandam. sine quâ probus aut diuturnus nullus

Seneca Tragicus
Silius Italicus
Stattus
Suetonius
Terentius

Tibullus
Titinnius
Valerius Flaccus
Valerius Maximus
Varro

Velleius
Virgilius
Vlpianus
Vopiscus
Vulcatius.

E GRÆCIS

Adagia Græcorum
Aeschylus
Appianus
Archilochus
Aristophanes
Basilus
Callimachus
Democritus
Demosthenes
Dio Cassius
Diogenes Laërtius
Diodorus Siculus

Diphilus
Epicharmus
Euripides
Eustathius
Greg. Nazianzenus
Herodotus
Hesiodus
Homerus
Iamblichus
Isocrates
Lucianus
Menander

Mercurius Trismegi-
stus
Philo Iudæus
Pindarus
Plutarchus
Polybius
Serenus
Sophocles
Stobæus
Synesius
Theocritus
Theognis.

I. LIPSI

I. LIPSI
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINÆ
LIBRI PRIMI

CAPVT I.

Scopus & materies mei scripti. Vita Civilis definita.
Virtus communiter laudata.

VITAE Civilis iter quâ rectè in eas, rectè per-
agas, præcipere mihi est animus: nec id
meis, sed veterum monitis, imò & ver-
bis. Tu mihi dux magne Deus: & ma-
num hanc mentemque dirige, vt saluta-
ria videam, diudicem, promam. Vitam
Ciuilem definio, QUAM IN HOMINVM SOCIETATE
MIXTI DEGIMVS, AD MVTVÀ COMMODA SIVE
VSVM. Huic duos Rectores tribuo, Prudentiam & Vir-
tutem. illam ex plurium mente: sed & hanc ex meâ. quia
ciuem verè bonum nullum arbitror, nisi & virum. Sine
Virtute, Calliditas ea fit & malitia, & quidlibet potiùs
quàm Prudentia. cuius clauus etsi propriè Vitam Ciuilem
dirigit, non tamen sine vsu & auxilio illius magnetis. Igi-
tur de Virtute iure præmittam, quæ

Tacitus
iv. Histor.

Proprium hominis bonum.

Sallustius
Catil.

Cetera humana pereunt, & diuitiarum & formæ gloria,
fluxa atque fragilis est: Virtus clara æternaque habetur.

Virtus so-
lius homi-
nis.
Ea non in-
terit.

Seneca
ep. xcix.

Hoc unum contingit immortale mortali.

Sallust.
Catil.

Itaque iure, quæ homines arant, nauigant, ædificant, Virtu-
ti omnia prærent.

Ceteris om-
nibus præ-
eminet.

C 3

Nam

XVII

MBP Łódź

218

CAPVT VII.

De Finiendo Ciuili bello. & Operis mei finis.

SED serio iam exulto. & vt nauarum
— quando ex alto procul

Terram conspiciunt,
ex animo latantur: sic ego, qui terram non aspicio, sed tan-
go. Breue saltem spatium interest, de Ciuili bello Finiendo:
quod vnâ nec mutatâ velificatione decurram. Finitur Ci-
uilis discordia dupliciter, Pactione aut Victoriâ. Illam eli-
go. & omnino melius Sapientiâ id potius extingui, quàm ar-
mis & ferro rem in discrimen adducere.

Duplex ratio finiendi ciuilis motus. Pactione melior.

Plautus Mænech.

Cicero v. Philip. v.

Idem Philip. II.

Mihi omnis pax cum ciuibus bello Ciuili utilior videtur.

Dies & Tempus, semper pro regibus.

Etiâ temporaria & parum firma. Nonne diuulsi ani-
mi interea coalescunt? Errant, qui exacta hîc omnia volunt
& ad liquidum perducta. Acute simul & verè Curtius: Nec
fallebat Antipatrum dissentire ab animis gratulantium vultus,
sed bellum finire cupienti opus erat decipi.

Lib. vi.

Disturnu bellum innoxium.

Rex prudens sæpè moram magis quàm bellum metuet.

Liu. xxi.

Tamen plerisque placere video Finiendi modum alte-
rum: qui veram volunt & sine exceptione Victoriâ.

Florus II. cap. xxix.

Victoria plena vix hic condusit.

Quæ splendida sæpius, quàm salutaris: nisi magnâ quâ-
dam prudentiâ moderaris. Nam ex victoriâ cum multa mala,
tum certè tyrannis existit.

Cicer. ad Att. vii. epist. v.

Nisi consilio valde regitur.

Tu caue, & callidum Mucianum hîc audi: Initia bello-
rum Ciuilium Fortuna permittenda, Victoriâ consiliis & ra-
tione perfici.

Tacitus III. Hist.

Auctores motuum tollendi.

Illâ adhibe, & inprimis semina motuum tolle. Capita
specie honoris aut muneris ablega, vt noua cupientibus aufe-
ratur dux & auctor.

xvi. Ann.

Instrumenta remouenda.

Ipsos milites remoue. quos spargi per prouincias, & Ex-
terno bello illigari, pars consilij pacisque sit.

Sæpè

v. Histor.

Sæpè bellum externum firmam concordiam peperit.

Sallust. ad Cæs.

Sed ante omnia Clementiæ vestigiis tu adhære. neque
audies importunissima genera hominum, qui tot miserorum ci-
uium sanguine satiari nequiuerunt.

Leniter cū aliis agendum.

Indid.

Qui te ad crudeles poenas, aut acerba iudicia inuocant.

Nō audien- da sangui- naria hi- radinet.

Indid.

Scilicet vt ipsi trahant, rapiant, & tamquam urbe captâ,
libidine ac licentiâ suâ pro legibus vtantur.

Cicero Ad Brut. epist. II.

Non, non: Brutus tibi doctor melior. cuius saluberri-
mum effatum, Acrius prohibenda esse bella Ciuilia, quàm in-
superatos iracundiam exercendam.

salutare consilium.

Idem pro Marcell.

Iudica à plerisque ignoratione potius, & falso atq; inani me-
tu, quàm cupiditate aut crudelitate ciuile bellum esse susceptum.

Sallust. ad Cæs.

Ita res tuas augebis, ita famam, & efficies vt nec inimici
quidem queri quidquam audeant, nisi de magnitudine tuâ.

Seneca I. De Clem.

Nullum ornamentum Principis fastigio dignius pulchriusque
est, quàm illa corona OB CIVES SERVATOS.

Decus regum, clemencia.

Sallust ad Cæs.

SED ego hactenus, ô Princeps, quæ mihi utilissima factu
visa sunt, quæque tibi vsui fore credidi, quàm paucissimis
potui, perscripsi:

CONCLVSIO.

Vell. II.

Nunc voto finiendum volumen est.

Tacit. IV. Annal.

Et socios, ciues, ac Deum ipsum precor. hunc, vt tibi ad finem
vsque vitæ, quietam & INTELLEAGENTEM HVMANI DI-
VINIQUE IVRIS MENTEM duit: illos, vt quandocumque
concesseris, CVM LAVDE ET BONIS RECORDATIONI-
BUS, facta atque famam nominis tui prosequantur.

Et pro Principe votum.

ANNVE O REX REGVM.

112

IUSTI LIPSI
AD LIBROS
POLITICORVM
NOTÆ,
ET
DE VNA RELIGIONE
LIBER.

Aucta omnia & innouata.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Balthasarem Moretum, & Viduam
Ioannis Moreti, & Io. Meursium.

MDC. XXIII.

*Cum Privilegiis Cæsareo & duorum Regum,
& Principum Belgarum.*

maximæ in seductu actiones sunt. Vbiqumque otium meum abscondere, prodesse volam singulis & vniuersis, ingenio, voce, consilio. Nec enim is solus reip. prodest, qui candidatos extrahit, & tuetur reos, & de pace belloque censet: sed qui iuuentutem exhortatur, qui in tantâ bonorum præceptorum inopiâ, virtute instruit animos, qui ad pecuniam luxuriamque cursu ruentes prensat ac retrahit, etsi nihil aliud, certè moratur, in priuato publicum negotium agit. *Hac sapiens Seneca: cuius verba expressi; animum velim, ac conor.*

IUSTI LIPSI

AD IV. LIB.

POLITICORVM

NOTÆ.

IN CAPVT I.

De Prudentiâ, quam Propriam dixi.

PAG. 77.

CONFVSE viam aliquam signabo.] *Propriè & distinctè vix potest. Aristotelem audio: 11. Politic. cap. viii.*
Ὅτι ἄνευ τῶν ἀλλῶν τέχνης, ἢ τῆς πολιτικῆς τῆς ἀδύνατον ἀκριβῶς πᾶν ἔργον γινώσκουσα. καὶ ὅτι ἂν ἀναγκαῖον γινώσκουσα, αἱ δὲ πλεῖστες τῶν κατ' ἐκείνην εἰσι: Sicut in aliis artibus, ita in Politicâ ordinatione, fieri non potest vt omnia singillatim & accuratè scribantur. Vniuersè enim scribi necessum est, at actiones sunt rerum singularum. *Enimuerò eorum est, qui mente & usu valent, ex his communibus firmare sententiam & decretum in rebus singulis, & ad hasce velut normas adaptare.*

Vniuersalis præcepti fructus.

IN CAP. IX.

De Prudentiâ Togatâ.

PRVDENTIA duplex est, Togata & Militaris.] *Benè enim hoc Sallustius: Firmanda est respublica, non armis modo neque aduersus hostes; sed quod multo maius multoque asperius est, bonis pacis artibus. Artes pacis ad Togam faciunt, atque hoc*

Togata prudentia ardua.

hoc opus maius asperiusque merito dicit. Idem Liuius: Excellentibus ingenijs citius defuerit ars quâ ciuem regant, quàm quâ hostem superent.

Materies duplex, Res diuinæ, Res humanæ.] *Hoc quoque* PAG. 78.
Strabo ita dicit, vbi de Mose disserit; Hoc à naturâ hominibus est Duplex
inficium, & commune Græcis ac Barbaris, vt in politicâ vitâ, com- Togata
muni præcepto & legibus viuant. Præceptum hoc autem duplex prudentia.
est, aut de Diis aut de Hominibus: & plura addit, de vi religionis in animos nostros, & quàm antiquis ea fuerit cura. At nos quoniam olim (ante annos pænè sex) in reliqua capitulis huius & sequentium super Religione scripsimus, prouocati ab importuno homine, & quem nec amici ament: iure visum ea hic inserere, & esse Notarum loco. Tu lege qui voles, en habes.

144

IVSTI LIPSI
DE
VNA RELIGIONE,
ADVERSVS
DIALOGISTAM
LIBER.

In quo tria Capita Libri quarti
Politicorum explicantur.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Balthasarem Moretum, & Viduam
Ioannis Moreti, & Io. Meursium.

CL. I. C. XXIII.

*Cum Privilegiis Casareo & duorum Regum,
& Principum Belgarum.*

A P P R O B A T I O .

POLITICORVM IVSTI LIPSI *libros ab auctore ipso probè recognitos, unà cum Notis, prælo dignos censeo. Louanij XII. Calendas Octobres, M. D. XCIII.*

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus, Academiae Cancellarius, & Pontificius ac Regius librorum Censor.

PRIVILEGIUM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clemētia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriciæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Nostro & Sacri Imperij fidei dilecto IVSTO LIPSI O gratiam nostram Cæsaream. Postquam inter alia, quæ DEVS immortalis hominibus liberali manu dedit dona, illustria inprimis illa & quasi diuina sunt, quæ in litteris liberalibusque disciplinis consistunt, quibus scilicet homines non tantum ab animalibus ceteris rationis expertibus, sed à rudi etiam & imperito hominum vulgo ita distinguuntur, vt tanquam Dij quidam splendescere in terris videantur: rem sanè præclaram seque dignam illi præstant, qui diligentem iis ipsis in litteris ac disciplinis operam ponunt; præclarissimam verò & Reipub. vtilissimam, qui eas ita excolunt, vt aliorum menti docendo, scribendo lumina præferant, eosque ex ignorantia tenebris quasi manu educant. Quos excitare, quos amare atque animare ad dignitatis nostræ munus, ad quod Diuino vocati beneficio concessuque sumus, inprimis pertinere existimamus. Cum itaque ab iis, quorum nobis spectata fides, qui que iudicare de Litteris possint, acceperimus, insignes te animi ingenique tui dotes tibi à natura insitas à primis temporibus ætatis tuæ ita litterarum ac disciplinarum studiis excoluisse atque exornasse, vt olim iuuenilibus adhuc annis præclara florescentis minimeque vulgaris eruditionis specimina præbueris, dum obscura in antiquis scriptoribus loca, quæ quædam tanquam lustra erant, illustrasti, quæque in iis iniuria temporum deprauata & corrupta fuerunt, restituisisti, dum vetusta Latinæ antiquitatis rudera in nouam subinde structuram singulari artificio eleganter conuertisti: ad exquisitam aded & raram doctrinam, quæ magnam de te apud doctos quosque viros opinionem excitari, peruenisse, eamque variis abs te libris acri & graui cum iudicio scriptis atque in lucem editis ostendisse, vt in eo quod tam feliciter tractes scriptionis genere paucos tibi pares hodie reperire sit: iam verò matura te ætate virum, viro magis magisque digna, & viris doctis grata ac Reip. vtilia scribere, quæque à primis illis Romanis olim auctoribus scripta fuerunt, à mendis purgare, & lectissimos quosque ex Musarum hortis, in quibus assidue verferis, flores colligere, concinnare, quibus Lectores mirifice recrees, & eorum pectus ad prudentiam probitatemque informes: haudquaquam prætermittere voluimus, quin Reipub. ad quam hæc abs te ornamenta conferuntur, causa, Cæsareo te nostro elogio decorandum, & quamuis per te satis ipse animatus sis, animandum magis patrocinioque nostro defendendum pro benigna nostra in te susciperemus voluntate. Quoniam verò lucubrationibus atque operibus tuis in lucem edendis, peculiarem te eligere velle Typographum, accepimus, Diplomate hoc nostro privilegioque te & Typographum tuum aduersus quorumcumque fraudem, qui lucri causa, quod fieri solet, eadem excudere aut typis imitari fortè velint, munus cupimus. Quamobrem pro auctoritate nostra Cæsarea decernimus,

mus, statuiamus, veramusque, ne quis Typographorum, Bibliopolarum, aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu editurus es, quocumque modo, caractere, aut forma, siue integros, siue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra sacri Romani Imperij, Regnorumq; ac Dominiorum nostrorum hereditariorum fines triginta annis proximis à primo editionis die cõputandis, absque tuo tuorumve heredum consensu audeat: Hac autem lege addita, vti tria vt minimum cuiusq; libri exemplaria, quemadmodum moris est, ad Imperialem nostram Cancellariam mittantur. Si quis verò edictum hoc nostrum transgredi, violare, aut contemnere deprehensus fuerit, cum non solum eiusmodi libris, tibi, heredibusve tuis, auxilio Magistratus, vbicunq; reperti fuerint, vendicandis, priuari, sed triginta etiam Marcharum auri puri multa, cuius semissis quidem Fiscus nostri Procuratori, fraudis vindici: alter verò semissis, tibi heredibusve tuis pendatur, puniri volumus. Mandantes vniuersis & singulis nostris & sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis quàm Politicis, cuiuscumque status, gradus aut ordinis extiterint, præfertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel suo vel superiorum suorum loco aut nomine, ius dicunt, iustitiãve exercent, ne quemquam hoc Priuilegium nostrum impunè violare, spernere aut negligere patiantur: Sed, si quos contumaces compererint, constituta à nobis multa, eos puniri & quibuscumque modis coerceri curent, ni & ipsi met grauiissimam nostram in se conuertere indignationem velint. Id quod hoc Diplomate, manu nostra subscripto, & Cæsarei nostri sigilli impressione munito, confirmamus. Datum in arce nostra Regia Pragæ, die prima mensis Augusti, anno Domini Milleesimo, Quingentesimo, Nonagesimo secundo: Regnorum nostrorum Romani decimo septimo, Hungarici vigesimo, & Bohemici itidem decimo septimo.

Subsign.

RVDOLPHVS.

Iacobus Curtius à Senftenaw.

Ad mandatum sacre Cæsareæ M^{ti} proprium.

Io. Baruitius.

Additum sigillum Cæs. M^{ti} in cerâ rubrâ.

SVM-

SVMMA PRIVILEGII REGIS CATHOLICI.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate suo sanxit, nequis, Iusti Lipsi Historiarum in Alma Vniuersitate Louaniensi Professoris, & item Historiographi sui libros quoscumque, à Censuribus legitimis approbatos, præter ipsius, heredumve eius, voluntatem, intra triginta annos à prima singulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impressos, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venalẽsve habeat. Qui secus faxit, præter librorum confiscationem triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur, vti latius patet in litteris datis Bruxella, XIV. Febr. M. D. XCVII.

Signat. Verreycken.

SVMMA PRIVILEGII REGIS CHRISTIANISSIMI.

HENRICVS Dei gratia Galliarum & Navarra Rex Christianissimus, singulari priuilegio sanxit, nequis per vniuersos Regnorum suorum fines, Iusti Lipsi, quos vel hætenus edidit, vel in posterum editurus est libros, excudere intra decennium præter voluntatem ipsius possit. Qui secus faxit, præter librorum confiscationem, ter mille florenorum illatione mulctabitur, vti latius patet in litteris, datis Parisiis, XIII. Iulij, M. DC. V.

Signat. Perrochel.

Tibi IOANNES MORETE, pro amicitia quæ mihi cum Plantino (heu, quondam meo) & Plantiniani est ac fuit, tibi, inquam, permitto, vti hos POLITICORVM libros, quos postremò recensui; & in eos NOTAS, quas auxi, & innouaui, typis tuis excudas ac diiulges. Nequis alibi alius præter te, cupio siue iubeo, ex lege quam magnus Cæsar & Reges dixerunt.

Iustus Lipsius.

SVMMA PRIVILEGII PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGENIA Archiduces Austriae, Duces Burgundiae, Brabantiae, &c. Serenissimi Belgarum Principes, diplomate suo sanxerunt, nequis IUSTI LIPSI Historiarum in almâ Vniuersitate Louaniensi olim Professoris, itemq; Historiographi & Consiliarij sui libros quoscumque, præter Balthasaris Moreti voluntatem, villo modo imprimat, aut alibi terrarum impressos, in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalẽsve habeat. Qui secus faxit, confiscatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latius patet in litteris datis Bruxella, XVII. Ianuarij, M. DC. XI.

Signat. S. de Grimaldi.

Et in Concilio Brabantiae,

I. de Buschere.

166

